

HINTZ Marcin, **Chrześcijańskie sumienie. Rozważania o etyce ewangelickiej**, Katowice: Wydaw. „Głos Życia” 2006, 204 s., ISBN 83-60438-01-3.

Autor jest luterańskim duchownym i pracownikiem naukowym w katedrze teologii systematycznej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. W roku ewangelickiej etyki społecznej oddał do rąk Czytelników wnikliwą analizę postaw etycznych, nie omijającą tematów trudnych czy wręcz kontrowersyjnych. Jako znawca zagadnień etycznych koncentruje się na problemach szczególnie dziś aktualnych, stawiając sobie za cel naświetlenie współczesnych wyzwań z perspektywy sumienia. Zapotrzebowanie na współczesną refleksję o tematyce etycznej stale wzrasta, więc tego rodzaju kompendium może spotkać się z zainteresowaniem nie tylko teologów, ale i szerokiego kręgu odbiorców.

We Wstępie Autor pisze: „W pracy teologicznej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce w ostatnich latach stykamy się z coraz większym zapotrzebowaniem na refleksję o charakterze etycznym. Kręgi duchownych i świeckich poszukują odpowiedzi na pytania, które stawiają im współczesny świat, postęp techniczny, zmieniająca się sytuacja polityczna, w której ciągle się musimy odnajdywać. Wyrazem tej tendencji była decyzja synodu Kościoła luterańskiego, aby rok 2006 nazwać rokiem ewangelickiej etyki społecznej” (s. 9). Książka próbuje wyjść naprzeciw tym pytaniom i wyzwaniom, a tym samym stawia sobie za zadanie rozważenie kilku fundamentalnych kwestii w ramach ewangelickiej etyki teologicznej. Osią pracy jest pojęcie chrześcijańskiego sumienia, które od czasów wygłoszenia przez Karła Holla (1861-1944) tezy, że protestantyzm jest religią sumienia, jest dla wielu ewangelickich teologów i praktyków życia religijnego jednym z najważniejszych słów.

W polskiej literaturze protestanckiej temat sumienia nie jest niczym nowym. W 1982 r. w luterańskim wydawnictwie „Zwiastun” ukazała się książeczka norweskiego profesora teologii Ole Hallesby zatytułowana *Sumienie*, która w oparciu o materiał biblijny ukazała kwestie związane z moralnym sumieniem. W 2005 r. dominikańskie wydawnictwo „W Drodze” wydało książkę anglikańskiego arcybiskupa Canterbury Rowana Williamsa zatytułowaną *Sumienie otwarte*. Jest to jednak tylko zbiór kazań. Ks. Hintz w rozważaniach o etyce ewangelickiej i z zakresu etyki ewangelickiej dokonuje analizy ważnych problemów. Jego praca pragnie podążyć tropem wskazanym przez Hallesby'ego przyjmując jego tezę, że „sumienie czyni człowieka człowiekiem”.

Praca podzielona jest na 7 rozdziałów. W pierwszym omówione są biblijne korzenie chrześcijańskiej teologii sumienia, dalej zostają przedstawione dzieje tego pojęcia w Kościele starożytnym oraz czynniki, które doprowadziły do powstania rozbudowanej nauki o sumieniu (synejdezjologii) w teologii okresu średniowiecza. W kolejnym podrozdziale zostaje ukazane reformacyjne rozumienie rzeczywistości sumienia jako punkt odniesienia dla całej późniejszej teologii ewangelickiej w tym obszarze.

Rozdział II stawia sobie za cel zdanie relacji z dyskusji na temat sumienia, jaka ma miejsce we współczesnej ewangelickiej teologii systematycznej. Omówiono myśl Karola Bartha, Dietricha Bonhoeffera i przedstawiono sumienie w teologii egzystencjalnej.

Kolejne rozdziały poświęcone są problemom etyk szczegółowych. Rozdział III *Sumienie a medycyna* nakreśla ramy współczesnej bioetyki ewangelickiej – najnowszej gałęzi w ramach ewangelickiej etyki społecznej. Zagadnienia bioetyczne, w których uczestnicy sporu moralnego w sposób szczególny odwołują się do sumienia, to aborcja czy klonowanie, jak też nie omówiona w tej pracy kwestia eutanazji. Rozdział ten stawia sobie za cel wskazanie ewangelickich wzorców zachowań w tych sferach.

W rozdziale IV *Sumienie a Eros* zostaje podjęta próba ukazania ram ewangelickiej refleksji na temat seksualności człowieka. Omówione są problemy związane z planowaniem rodziny oraz orientacją seksualną.

Rozdział V *Sumienie a polityka* odwołuje się do Luterskiej koncepcji dwóch władz, a następnie przedstawia jej współczesne interpretacje oraz alternatywne, współczesne modele refleksji ewangelickiej. Namysłowi moralnemu zostaje też poddana problematyka praw człowieka z perspektywy praw sumienia.

Kolejny rozdział *Sumienie a wojsko* podejmuje zagadnienia z kręgu problemowego pokój – wojna – służba wojskowa. Analizie poddane zostają też cele stawiane służbie duszpasterskiej ewangelickich kapelanów wojskowych, jak też kwestia odmowy służby wojskowej z powodu rozstrzygnięć sumienia,

Ostatni, VII rozdział *Sumienie a gospodarka* poświęcony jest relacji pomiędzy sumieniem a gospodarką. Omówiony zostaje jakże ważny dla ewangelickiej tożsamości etos pracy, interpretujący pracę jako powołanie chrześcijanina. Etos ten staje się problematyczny w kontekście zjawiska bezrobocia.

Ks. bp Tadeusz Szurman polecając książkę pisze w słowie *Od Wydawcy*: „Otrzymujecie Szanowni Państwo dzieło szczególne. Oto w powojennych dziejach Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego ujrzał światło dzienne pierwszy kompleksowy, dawno oczekiwany tekst zarysu etyki ewangelickiej, autorstwa luterańskiego teologa. Nie licząc podręcznika akademickiego ks. prof. Witolda Benedyktowicza sprzed 30 lat pt. *Co powinniśmy czynić. Zarys ewangelickiej etyki teologicznej*, jest to pierwsza pozycja z tej dziedziny powstała na gruncie współczesnej polskiej ewangelickiej myśli teologicznej” (s. 7).

Piotr Jaskóła (Opole)